

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281 - 27/18
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 14266 датум: 30. 04. 2018.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА ИЗ ИЗВЕШТАЈА НПМ О ПОСЕТИ КПЗ Шапцу 2014. г.

Београд, април 2018. године

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА УСТАНОВА	Казнено-поправни завод у Шапцу
РАЗЛОГ ПОСЕТЕ	Праћење спровођења препорука из Извештаја о посети КПЗ Шабац из 2014. године
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана
ДАТУМ ПОСЕТЕ	03. април 2018. година
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>вођа тима: Милош Јанковић, <i>Заштитник грађана</i></p> <p>чланови тима: Марко Анојчић <i>Заштитник грађана/НПМ</i> Јелена Самарџић, <i>Заштитник грађана/НПМ</i> Јелена Јелић, <i>Заштитник грађана/НПМ</i></p>

2. ТОК ПОСЕТЕ

2.1. РАЗГОВОР СА УПРАВНИКОМ ЗАВОДА

Посета Националног механизма за превенцију тортуре (НПМ) започета је разговором чланова тима са в.д. управником Завода.

2.2. ОБИЛАЗАК ЗАВОДА И РАЗГОВОР СА ЛИЦИМА ЛИШЕНИМ СЛОБОДЕ

Након уводног разговора са управником, чланови тима НПМ обишли су просторије Завода и обавили разговоре са осуђеним, прекршајно-кажњеним и притвореним лицима.

2.3. РАЗГОВОР СА ПРЕДСТАВНИЦИМА НАДЛЕЖНИХ СЛУЖБИ У ЗАВОДУ И УВИД У ДОКУМЕНТАЦИЈУ

Током посете обављен је разговор и са представницима надлежних служби у Заводу о поступању по препорука упућеним у Извештају 2014. године.

2.4. ЗАВРШНИ РАЗГОВОР СА УПРАВНИКОМ ЗАВОДА

Након обиласка Завода и обављених разговора са лицима лишеним слободе и представницима надлежних служби, на завршном разговору са управником изнета су опажања тима НПМ и констатовано генерално побољшање стања у односу на посете НПМ из 2014. године.

3. САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Управа Завода и сва затечена службена лица остварила су пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућивши му да несметано оствари свој мандат. Омогућен је обилазак Завода, несметан и ненадзиран разговор са лицима лишеним слободе и увид у сву релевантну документацију.

4. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ЗАВОДУ

4.1. ОПШТИ ПОДАЦИ / службени подаци

БРОЈ РАДНО АНГАЖОВАНИХ У ЗАВОДУ	<p>Укупно 61 радно ангажованих, и то:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 4 на пословима третмана - 38 на пословима обезбеђења - 8 на пословима обуке и упошљавања - 3 на пословима здравствене заштите, од тога: <ul style="list-style-type: none"> / 2 медицинска техничара / 1 лекар опште праксе - 8 на општим пословима, од тога: <ul style="list-style-type: none"> /1 дипломирани правник /2 професионална куvara
ПРЕДВИЂЕН КАПАЦИТЕТ ЗАВОДА	<p>за укупно 226 лица, од тога</p> <ul style="list-style-type: none"> - за 72 притвореника - за 124 осуђених - за 30 прекршајно кажњених

4.2. ПОСЕБНИ ПОДАЦИ / службени подаци из 2017. године

ВАНРЕДНИ ДОГАЂАЈИ (ИНЦИДЕНТИ) У ЗАВОДУ	<p>У 2017. години у Заводу је било:</p> <p>29 ванредна догађаја (инцидената) /у којима је учествовало 25 лица, и то:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2 бекстава и удаљења /у којима је учествовало 2 лица - 4 насиља међу затвореницима (убиства, туче и сл.) /у којима је учествовало 8 лица - 1 самоповређивање - 3 објављена штрајка глађу /у којима је учествовало 3 лица - 19 проналазака недозвољених предмета /у којима је учествовало 12 лица
ПРИМЕНА МЕРА ПРИНУДЕ	<p>У 2017. години према 1 лицу су примењене мере принуде, и то: издвајање</p>
ПРИМЕНА ПОСЕБНИХ МЕРА	<p>У 2017. години према 6 лица су одређене посебне мере, и то тестирање на заразне болести или психоактивне супстанце</p>

ДИСЦИПЛИНСКЕ МЕРЕ	<p>У 2017. години према 24 лица су изречене дисциплинске мере, и то:</p> <ul style="list-style-type: none"> - према 8 лица: упућивање у самицу - према 4 лица: одузимање додељених проширених права и погодности - према 9 лица: ограничење или забрана примања пакета - према 3 лица: укор
ПОДНЕТЕ ПРИТУЖБЕ, ЖАЛБЕ и ЗАХТЕВИ ЗА СУДСКУ ЗАШТИТУ	<ul style="list-style-type: none"> - 4 притужбе осуђених и кажњених управнику Завода - 2 притужбе осуђених и кажњених директроу Управе - 1 притужба притворених судији за извршење - 2 жалбе директроу Управе на првостепена решења донета по притужбама
ПОДНЕТЕ ПРИТУЖБЕ СУДИЈИ ЗА ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА	<p>У 2017. години била је 1 притужба притвореника судији за извршење кривичних санкција, и то на здравствену заштиту</p>
ПРУЖЕНЕ ЗДРАВСТВЕНЕ УСЛУГЕ У ЗАВОДУ	<p>У 2017. години у Заводу је 3713 пута пружена је здравствена услуга (здравствени прегледи и интервенције)</p>
УПУЋИВАЊЕ У ЗДРАВСТВЕНУ УСТАНОВУ	<p>У 2017. години 490 лица је 508 пута упућено ради пружања одговарајуће здравствене заштите ван Завода, и то:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 18 пута у Специјалну затворску болницу у Београду - 490 пута у друге здравствене установе
СМРТНИ СЛУЧАЈЕВИ	<p>У 2017. години у Заводу је био 1 смртни случај, али од стране надлежних органа није обављена обдукција</p>
ПРАВНА ПОМОЋ	<p>У 2017. години у Заводу је 25 пута пружена правна помоћ</p>
ПРЕМЕШТАЈИ	<p>У 2017. години 2 лица су премештена у други завод</p>
ПРЕКИДИ	<p>У 2017. години извршење казне затвора је прекинуто за 1 лице</p>
ПРЕВРЕМЕНА ОТПУШТАЊА	<p>У 2017. години није било превремених отпуштања из Завода</p>

4.3. ПОСЕБНИ ПОДАЦИ / службени подаци на дан посете

<p>БРОЈ ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ</p>	<p>укупно 170 лица, од тога</p> <ul style="list-style-type: none"> - 53 у <u>притвору</u> - 116 на извршењу <u>казне затвора</u>, и то: <ul style="list-style-type: none"> - 86 <u>осуђених</u> <ul style="list-style-type: none"> /1 у пријемном одељењу /23 у отвореном одељењу /55 у полуотвореном одељењу /7 у затвореном одељењу - 30 <u>прекршајно кажњених</u> - 1 у <u>удаљењу или бекству</u>
<p>БРОЈ ПРИПАДНИКА ПОСЕБНИХ ГРУПА</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 5 <u>странаца</u> (3 у притвору и 2 прекршајно кажњена) - 3 <u>жена у притвору</u> - 3 <u>малолетника у притвору</u>
<p>БРОЈ ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ ПОД МЕРАМА</p>	<p>На дан посете није било лица под мерама</p>
<p>БРОЈ РАДНО АНГАЖОВАНИХ ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ</p>	<p>Укупно 48 лица, од тога</p> <ul style="list-style-type: none"> - 0 <u>притворених</u> - 48 на извршењу <u>казне затвора</u>, и то: <ul style="list-style-type: none"> - 48 <u>осуђених</u> <ul style="list-style-type: none"> / 17 из отвореног одељења / 31 из полуотвореног одељења / 0 из затвореног одељења - 0 <u>прекршајно кажњених</u> - 22 у <u>Заводу</u> - 26 <u>ван Завода</u>
<p>БРОЈ ИНФЕКТИВНО ОБОЛЕЛИХ ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ</p>	<p>Укупно 4 лица, од хепатитиса</p>

5. УВОД

НПМ тим је 3 априла 2018. године посетио Казнено-поправни завод у Шапцу у циљу праћења поступања по препорукама из Извештаја НПМ о посети обављеној 2014. године (бр. 71 – 23/14 од маја 2014. године).

У Извештају о посети из 2014. године, Заводу је упућено укупно 37 препорука за отклањање утврђених недостатака у раду. Након посете 2018. године, НПМ је установио да је поступљено по 24 препорука, да није по 3, да је по 5 делимично поступљено и да је за 5 препорука потребно даље праћење.

Према службеним подацима, укупан број осуђених на дан посете тима НПМ био је 86, прекршајно – кажњених 30 и 53 лица у притвору.

6. ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА ИЗ ИЗВЕШТАЈА НПМ ИЗ 2014. ГОДИНЕ

1.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

КПЗ у Шапцу ће обезбедити да притвореници проводе расположиво време током дана ван просторије – спаваонице, у заједничким просторијама са другим притвореницима са којима им одлуком суда није забрањен контакт.

НАЛАЗИ из 2018. године

Није поступљено по препоруци.

Према наводима управника, услед недостатка расположивог простора у Заводу није обезбеђена просторија за притворенике да проводе расположиво време током дана ван просторије – спаваонице. Даље наводи да је у међувремену ослобођена једна просторија у којој се налазио бојлер за загревање воде за купање, те да се разматра да се та просторија искористи за теретану или за заједнички боравак осуђених из затвореног одељења.

2.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

КПЗ у Шапцу ће притвореницима обезбедити чисту ћебад.

НАЛАЗИ из 2018. године

Поступљено је по препоруци.

Приликом обиласка неколико спаваоница у притворском делу Завода, уочено је да постељина коју користе притвореници изгледа чисто. Притвореници и осуђени из затвореног одељења су тиму НПМ навели да се постељина мења 1 – 2 пута месечно, а неки користе своју постељину и мењају је приликом посета и пријема пакета. Такође, и ћебад су деловала чисто.

3.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

У КПЗ у Шапцу притвореници који нису раније осуђивани неће се смештати у исте просторије-спаваонице са притвореницима који су раније осуђивани.

НАЛАЗИ из 2018. године**Поступљено је по препоруци.**

У складу са могућностима Завода, односно броја лица, притвореници који нису раније осуђивани не смештају се са притвореницима који су раније осуђивани.

4.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

КПЗ у Шапцу ће спровести расположиве мере и активности у циљу утицаја на осуђенике да одржавају личну хигијену, као и хигијену простора у ком бораве, а Завод ће створити услове за одржавање исте омогућавањем неопходних средстава и опреме.

НАЛАЗИ из 2018. године**Поступљено је по препоруци.**

Спаваонице које је тим НПМ обишао су биле чисте и одржаване и у њима су уочена хемијска средства за одржавање хигијене. Добар ниво хигијене је уочен и код лица лишених слободе. Лица су наводила да се хемијска средства за одржавање просторија редовно обезбеђују, као и да лица која немају средстава периодично добијају пакете од Завода, у којима се налазе средства за одржавање личне хигијене. У њима се налазе сапуни, шампони, пасте и четкице за прање зуба, средства за бријање и тоалет папир. Међутим, жене у притвору су се пожалиле да више не добијају бријаче у пакетима и да се дешавало да дуже чекају на ново следовање средстава за личну хигијену које обезбеђује Завод.

НПМ скреће пажњу Заводу на наведене примедбе притвореница.

5.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

КПЗ у Шапцу ће приступити адаптацији заједничког мокрог чвора на првом етажу Завода у коме су смештени осуђеници, у складу са важећим прописима и стандардима.

НАЛАЗИ из 2018. године**Поступљено је по препоруци.**

Завод је поступио по препоруци. Заједничко купатило је у потпуности реновирано у складу са важећим прописима и стандардима.

6.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

КПЗ у Шапцу ће приступити адаптацији санитарних уређаја у оквиру заједничког купатила на другом етажу, у делу Завода у коме се налази спаваоница пријемног одељења.

НАЛАЗИ из 2018. године**Поступљено је по препоруци.**

Заједничко купатило је у потпуности реновирано у складу са важећим прописима и стандардима.

7.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

У КПЗ у Шапцу посебна пажња ће се посветити квалитету, разноврсности, а нарочито у погледу заступљености свежег воћа и поврћа, као и млечних производа.

НАЛАЗИ из 2018. године**Поступљено је по препоруци.**

Увидом у неколико насумично изабраних јеловника за претходних неколико месеци, тим НПМ је установио да је јеловник разноврстан, да се води рачуна о исхрани прописаној од стране лекара, као и приликом верских празника. Јеловници су истакнути у трпезарији. Лица лишена слободе једном недељно добијају воће, а млеко и млечне производе добијају уз оброке 1 - 2 пута недељно.

8.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

КПЗ у Шапцу ће осуђеном против кога се води дисциплински поступак омогућити стручну правну помоћ од стране дипломираног правника.

НАЛАЗИ из 2018. године**Поступљено је по препоруци.**

У Заводу сада раде 2 дипломирана правника. Дипломирани правник Казнено-поправног завода у Сремској Митровици је привремено упућен у Службу за опште послове КПЗ Шабац и овлашћен је да води дисциплинске поступке за лакше дисциплинске преступе, а дипл. правник који је већ радио у овом Заводу је председник дисциплинске комисије, која води поступке за теже преступе. На тај начин се може обезбедити да стручну правну помоћ у дисциплинском поступку осуђенима пружа дипломирани правник који не поступа у конкретном предмету.

Увидом у неколико дисциплинских предмета, утврђено је да су осуђени о праву на стручну правну помоћ поучавани у позиву и да је у записницима о расправама констатовано да су осуђени поучавани о праву на стручну правну помоћ.

9.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

КПЗ у Шапцу ће у просторији за посете бранилаца поставити уочљиво обавештење да је просторија под видео надзором.

НАЛАЗИ из 2018. године**Поступљено је по препоруци.**

Обиласком просторије за посете бранилаца осуђенима из затвореног одељења и притворенима¹ утврђено је да је просторија и даље под видео надзором и да је обавештење о томе истакнуто на вратима просторије, са спољне стране.

10.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

Начелници служби и друга овлашћена лица у КПЗ у Шапцу ће убудуће на поднеске осуђених који се односе на остваривање њихових права одговарати писаним путем и у одговор ће уносити и образложење. Сви поднесци ће се евидентирати у евиденцији поднесака.

НАЛАЗИ из 2018. године

Поступљено је по препоруци.

У обавештењу Завода о поступању по препорукама² је наведено да се у књизи притужби, жалби и поднесака заводи сваки поднесак осуђених, који се потом прослеђује надлежном овлашћеном службенику на даље поступање.

Увидом у документацију коју води Служба за опште послове утврђено је да се о поднесцима којима су се лица лишена слободе обратила овој Служби води посебна евиденција и да су лица у Законом предвиђеном року добијала одговоре на поднете поднеске. Евиденција се води од почетка ове године и уписано је 9 поднесака.

Уочено је да у појединим случајевима поднетих захтева за разговор није евидентирано да је разговор обављен, поједини поднесци нису евидентирани и на појединим службеним одговорима нема потврде да је подносилац поднеска примио одговор. НПМ поздравља увођење евиденције о интерним поднесцима, јер, независно од типа евиденције, њихово увођење доприноси добром управљању институцијом, представља гаранцију заштите основних права затвореника и помаже оптимизацији управљања подацима у циљу индивидуализације програма поступања.

НПМ указује на потребу за уредним вођењем документације која се тиче лица лишених слободе.

11.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

КПЗ у Шапцу ће без одлагања предузети мере како би се обезбедила адекватна просторија у којој ће се вршити претреси лица уз потпуно обезбеђивање приватности и поштовања достојанства особе која се претреса.

Завод ће предузети потребне активности како би се у Служби за обезбеђење запослила и службена лица женског пола.

¹ „Посете бранилаца осуђенима у отвореном и полуотвореном одељењу обављају се у просторији за посете и ова просторија није под видео надзором.“, Извештај НПМ о посети КПЗ Шабац из 2014. год, стр. 29.

² Акт бр. 07-00-610/2014-01 од 29. 09. 2014. године.

НАЛАЗИ из 2018. године**Поступљено је по препоруци.**

Завод је обезбедио просторију у којој се врше претреси лица. Ова просторија уместо врата има решетке, није под видео надзором и у њој се налазе тепих и зидни чивилук. Лица лишена слободе са којима је тим НПМ обавио разговор навела су да се нико од њихових блиских лица, која су им долазила у посету, није жалило на поступање припадника Службе за обезбеђење приликом претреса.

Према наводима службеника, Одлуком о максималном броју запослених за 2017. годину³ КПЗ Шабац је добио могућност запошљавања на неодређено још 8 извршилаца и сви су запослени у Служби за обезбеђење. Приликом овог конкурса запослена је и једна жена у Служби за обезбеђење, која обавља претресе притвореница. Током разговора са 3 притворенице затечене у Заводу приликом посете, оне су члановима тима рекле да њихове претресе обавља службеница, у спаваоници, без присуства мушкараца из Службе за обезбеђење.

12.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

КПЗ у Шапцу ће унутар сваке просторије где постоји видео-надзор поставити уочљива обавештења о видео надзору.

КПЗ у Шапцу ће предузети мере како би се систем видео надзора унапредио и како би се забележени/снимљени материјал чувао у трајању не краћем од 30 дана.

НАЛАЗИ из 2018. године**Поступљено је по препоруци.**

Тим НПМ је током обиласка Завода приметио да су обавештења о видео надзору постављена на вратима просторија које су под надзором, са спољне стране. Ово обавештење није уочено на вратима нити унутар просторије за извршење самице/усамљења. У ходницима који се снимају такође нема обавештења о томе. Управник Завода је издао усмене налоге, у присуству тима НПМ, да се обавештења о видео надзору одмах поставе.

У обавештењу о поступању по препорукама је наведено да је стављена у функцију камера која снима круг дела Завода и да су замењене камере на 1. и 2. спрату затвореног одељења. Током посете ово је потврђено од стране службеника и добијена је информација да се унапређењем видео надзора постигло да се снимци чувају 40 – 50 дана.

13.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

КПЗ у Шапцу ће у све просторије спаваонице у којима се налазе лица лишена слободе инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног припадника службе обезбеђења, са звучним и светлосним сигнаlima.

³ Одлуком о максималном броју запослених на неодређено време у систему државних органа, систему јавних служби, систему Аутономне покрајине Војводине и систему локалне самоуправе за 2017. годину ("Сл. гласник РС", бр. 61/17, 82/17, 92/17, 111/17 и 14/18) је одређено да је максималан број запослених на неодређено у КПЗ Шабац 61, док је тај број у Одлуци за 2015. годину ("Сл. гласник РС", бр. 101/15, 114/15, 10/16, 22/16, 45/16 и 43/17) био 53.

НАЛАЗИ из 2018. године**Потребно је даље праћење.**

Тастери за позивање службеника су постављени у све спаваонице затвореног одељења и одељења притвора и у просторији за извршење самице и усамљења, а нису у спаваоницама полуотвореног и отвореног одељења. Током обиласка спаваоница тим НПМ је приметио да неколико тастера не ради, јер су по завршетку разговора са лицима лишеним слободе помоћу њих безуспешно покушавали да позову службенике. Лица која бораве у овим спаваоницама су наводила да нису сигурни да тастери раде и да службенике позивају лупањем на врата, као и да они убрзо дођу.

14.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

У КПЗ у Шапцу васпитачи неће у свом мишљењу о владању осуђеног, које дају у току дисциплинског поступка, уносити квалификацију дисциплинског престапа и предлог мере која треба бити изречена, јер се на тај начин прејудуцира исход дисциплинског поступка и утиче на доношење одлуке о дисциплинској одговорности осуђеног.

Доношење одлуке о томе да ли ће или не бити изречена дисциплинска мера, као и одлуке о врсти и висини дисциплинке мере искључиво је у надлежности органа који воде дисциплинске поступке.

НАЛАЗИ из 2018. године**Поступљено је по препоруци.**

Увидом у предмете дисциплинског поступка утврђено је да васпитачи у мишљењу о владању осуђеног против кога се води дисциплински поступак више не уносе квалификацију дисциплинског престапа ни предлог дисциплинске мере, већ само околности које могу бити од значаја при избору дисциплинске мере, као што су понашање осуђеног током извршења казне, однос према радним обавезама и слично.

15.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

У КПЗ у Шапцу издвајање осуђених током поступка по пријави за тежи дисциплински престап, вршиће се на основу одлуке управника или лица које он овласти. Ова одлука убудуће се улагати у предмет о дисциплинском поступку.

НАЛАЗИ из 2018. године**Поступљено је по препоруци.**

Прегледом списка дисциплинских предмета утврђено је да се у случају издвајања осуђених до 48 часова доноси посебна одлука, која се улаже у предмет. Такође, уочено је и да се посебна одлука доноси и у случају смештаја осуђених са третманом отвореног или полуотвореног одељења у затворени део Завода.⁴

⁴ Чл. 169. ст. 2. Закона о извршењу кривичних санкција: „Осуђено лице са третманом отвореног или полуотвореног одељења против кога је покренут дисциплински поступак за тежи дисциплински престап може се сместити у затворени део завода до окончања дисциплинског поступка.“

16.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

Управник у КПЗ у Шапцу ће донети наредбе, односно упутства о понашањима осуђених која су (не)дозвољена у Заводу.

Приликом доношења наредби, упутства управник ће размотрити да ли се пролазак осуђеног испод прозора канцеларије Службе за опште послове може сматрати као недисциплиновано, непристојно и агресивно понашање које ремети живот и рад у заводу.

НАЛАЗИ из 2018. године**Поступљено је по препоруци.**

У одговору Завода је наведено да не постоји наредба којом је забрањен пролазак испод прозора канцеларије, да је пролазак обезбеђен изградњом нове стазе и да ниједан осуђени није дисциплински кажњен због тога.

Током ове посете обављен је увид у дисциплинске предмете у којима су се осуђени током 2014. и 2015. године теретили за лакши дисциплински преступ недисциплиновано, непристојно и агресивно понашање које ремети живот и рад у Заводу и утврђено је да радња извршења престапа није био пролазак испод прозора канцеларије Службе за опште послове. Такође, током боравка чланова тима у канцеларији Службе за опште послове, у којој је обављен разговор са службеником и остварен увид у релевантну документацију, група осуђеника је прошла стазом која се налази у непосредној близини прозора.

17.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

КПЗ у Шапцу ће без одлагања предузети мере да се убудуће у сваком појединачном случају изрицања дисциплинске мере упућивања у самицу, осуђено лице обавезно претходно прегледа од стране лекара, који ће дати своје мишљење у писаној форми, а које ће се улагати у предмет о вођењу дисциплинског поступка.

НАЛАЗИ из 2018. године**Потребно је даље праћење.**

Увидом у документацију о извршењу дисциплинске мере упућивања у самицу, утврђено је да су осуђени пре извршења мере имали лекарски преглед, као и да су прегледани сваког дана током извршења мере. Мишљења лекара о способности осуђених за извршење мере нису улагана у предмете дисциплинских поступака.

18.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

КПЗ у Шапцу ће адаптирати мокри чвор унутар просторије која се користи за извршење дисциплинских и посебних мера упућивања у самицу и усамљења.

НАЛАЗИ из 2018. године**Поступљено је по препоруци.**

Мокри чвор просторије за извршење мера самице и усамљења је реновиран.

19.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

У КПЗ у Шапцу васпитно особље ће у свом будућем раду, после сваког разговора са осуђеним сачинити белешку о садржини обављеног разговора и приложити у досије осуђеног, као и уредно водити листу спроведених индивидуалних, групних и других третманских активности утврђених индивидуалним програмом поступања.

НАЛАЗИ из 2018. године

Поступљено је по препоруци.

Увидом у поједине досијее осуђених утврђено је да постоје листе праћења индивидуалних активности сагласно утврђеним индивидуалним циљевима, као и да се исте улажу у досијее осуђених.

20.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

КПЗ Шабац ће предузети одговарајуће мере и активности, како би се, у случају потребе, омогућио одлазак на испите ван Завода и лицима која су смештена у затвореном одељењу.

НАЛАЗИ из 2018. године

Поступљено је по препоруци.

Према наводима службеника третмана, осуђенима који похађају факултет омогућује се излазак ван Завода ради полагања испита. Осуђени је само дужан да Заводу донесе потврду да је студент.

21.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

У КПЗ у Шапцу је неопходно обезбедити одговарајући број запослених на пословима обуке и упошљавања, односно примити у радни однос још инструктора (8).

НАЛАЗИ из 2018. године

Поступљено је по препоруци.

У Заводу постоји Одсек за обуку и упошљавање, а број систематизованих радним места у Одсеку је 7 и сва радна места су попуњена. Према наводима службеника третмана, овај број одговора реалним потребама Завода за рад са осуђеним лицима. У Одсеку за обуку и упошљавање упослен је 1 електричар, 1 лице на пољопривредним пословима, 2 лица на сточарским и овчарским пословима, 2 куvara у кухињи и шефица Одсека. Електричар је запослен пре два месеца, док је један кувар ангажован пре две недеље.

Као што је НПМ већ упознат приликом посета другим заводима, изменом систематизације радних места на нивоу Управе за извршење кривичних санкција избрисана су радна места која су била непопуњена, па није било могућности за повећање броја запослених.⁵ Индикативан за проблем недостатка запослених у појединим службама је да су новом систематизацијом радна места послови кантине, послови магацина и послови депозита обједињена у једно радно место.

⁵ Осим запошљавања у Служби за обезбеђење, ближе описаног у поступању по препоруци бр. 11.

22.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

Притвореницима у КПЗ у Шапцу ће се омогућити да на отвореном проводе два сата дневно, као што је прописано ЗИКС и ЗКП.

НАЛАЗИ из 2018. године

Није поступљено по препоруци.

Притвореници са којима су обављени разговори су углавном наводили да боравак на свежем ваздуху траје око 1 сат дневно, као и да се дешавало да траје и 30 минута. На ову дужину боравка на свежем ваздуху тиму НПМ су указали и осуђеници из затвореног одељења.

23.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

У КПЗ у Шапцу обезбедиће се посебан простор (теретана), опремљен справама за вежбање, намењен за физичке активности осуђених и притворених лица у време атмосферских падавина.

НАЛАЗИ из 2018. године

Делимично је поступљено по препоруци.

Завод је обезбедио теретану у затвореном за осуђена и прекршајно – кажњена лица разврстана у групу А и Б. Осуђени разврстани у групу В немају приступ теретани у затвореном, јер се она налази у отвореном делу Завода.

24.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

У КПЗ у Шапцу, у складу са могућностима Завода, простор намењен за шетњу осуђених из затвореног одељења и притворених лица опремиће се справама за вежбање.

НАЛАЗИ из 2018. године

Није поступљено по препоруци.

Простор за шетњу у затвореном одељењу постоји, али није опремљен потребним справама за вежбање од последње посете тима НПМ 2014. године. У простору постоји кош и по потреби се уносе столови за стони тенис. Према наводима службеника третмана, осуђени у затвореном одељењу имају право да свакодневно проводе сат времена на свежем ваздуху. Учесће у спортским активностима за ова осуђена лица организују се на свака три месеца током године (бацање тројки – кошарка, стони тенис, шах, не љути се човече).

Служба за третман води евиденцију о одржаним културним активностима и спортским догађајима. Увидом у наведену евиденцију уочено је да се спортска такмичења за осуђене из затвореног одељења углавном одржавају током пролећних и летњих месеци, када временски услови то дозвољавају, а да током зимских месеци није било организованих спортских активности, јер не постоје просторни услови у затвореном одељењу за ова такмичења.

Такође, осуђенима разврстаним у групу В није обезбеђен ни дневни боравак како би током дана могли тамо да проводе време бавећи се неким од сврсисходних активности, у складу са својим афинитетима и склоностима.

25.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

У КПЗ у Шапцу ће се омогућити да посете притвореницима трају најмање сат времена, као што је одређено важећим прописима.

НАЛАЗИ из 2018. године

Делимично је поступљено по препоруци.

Посете притвореника су у трајању од 30 минута до сат времена зависно од одлуке суда. Према речима запослених и притвореника са којима је обављен разговор, посете од једног сата судија углавном одобрава када су у питању посете из неког удаљенијег места.

26.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

Завод ће предузети потребне мере како би се ангажовало још здравствених радника на пословима здравствене заштите и то минимално довољан број медицинских сестра (техничара) како би се обезбедило њихово присуство у Заводу 24 часа дневно седам дана у недељи.

Завод ће у року не дужем од три месеца обезбедити услуге најмање једног лекара психијатра, радно ангажујући лекара одговарајуће струке, чиме ће постићи да лекар специјалиста психијатрије (или неуропсихијатрије) буде присутан у заводу најмање два пута током недеље, сваки пут најмање по четири сата, како би се уз континуирано учешће овог специјалисте у мултидисциплинарном тиму обезбедио интегрисани приступ у здравственој заштити.

НАЛАЗИ из 2018. године

Делимично је поступљено по препоруци.

У Заводу су запослена 2 медицинска техничара⁶, а лекарка је примљена у радни однос дан пре посете НПМ.

Лекарка која је приликом претходне посете НПМ била ангажована уговором о делу, сада је примљена у радни однос на одређено време. Према речима руководства Завода, ово је услов да Завод добије решење здравствене инспекције о испуњености услова за пружање здравствене заштите у амбуланци. Завод ће се у наредном периоду обратити Министарству здравља овим поводом.

Континуирано присуство лекара психијатра у Заводу није обезбеђено, већ се лица лишена слободе којима је потребан преглед психијатра по упуту одводе у Општу болницу у Шапцу или изузетно психијатар Опште болнице долази у Завод.

⁶ У одговору Завода на претходни Извештај о посети је наведено да „није предвиђен већи број извршилаца на радном месту за медицинско-техничке послове, јер у складу са дописом директора Управе бр. 021-02-22/14-03 од 5. септембра 2014. год. није могуће повећати број извршилаца на радним местима.“

27.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

Лекар у Заводу ће управнику у писменој форми подносити периодичне извештаје о здравственом стању осуђених и давати налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених. Копије датих писаних препорука чуваће се у амбуланги Завода.

НАЛАЗИ из 2018. године

Потребно је даље праћење.

Према речима руководства Завода, лекар је о здравственом стању лица лишених слободе извештавао усменим путем, скрећући пажњу на евентуалне мере које је потребно предузети. Радним ангажовањем лекара створили су се услови за испуњење свих обавеза заводског лекара предвиђених Законом о извршењу кривичних санкција.

28.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

КПЗ у Шапцу ће у свом будућем раду редовно проветравати и одржавати хигијену просторије намењену за издвајање оболелих.

НАЛАЗИ из 2018. године

Поступљено по препоруци.

29.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

Неопходно је обезбедити прописану опрему у посебној просторији за обављање здравствених прегледа и то: АМБУ сет за реанимацију; негатоскоп за преглед рендген филмова; хируршки сет инструмената за мале хируршке интервенције у касети. Наведено ће Завод набавити у року не дужем од 6 месеци.

Поред неопходних набавки, потребно је размотрити могућности за набавку портабилног електрокардиографа и отоскопа.

НАЛАЗИ из 2018. године

Поступљено је по препоруци.

Према наводима медицинске сестре амбуланте су обезбеђене свим прописаним апаратима и опремом. Сертификовање амбуланте које издаје Министарство здравља до сада није урађено, јер, као што је раније наведено, Завод није имао лекара у радном односу.

30.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

Завод ће обезбедити услове да терапију (лекове) коју је лекар прописао осуђеном лицу даје искључиво медицинско особље.

НАЛАЗИ из 2018. године

Делимично је поступљено по препоруци.

Према наводима здравствених радника, као и лица лишених слободе са којима су обављени разговори, углавном медицинско особље дели терапије. Ипак, због немогућности да се обезбеди 24часовно присуство медицинског особља у Заводу,⁷ ван радног времена медицинских техничара терапију лицима лишеним слободе деле припадници Службе за обезбеђење из дозера које су претходно припремили здравствени радници.

31.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

На видно место, у чекаоницама, на спољашњој страни врата лекарских ординација, као и у самим ординацијама истакнути јасну забрану за немедицинско особље да присуствује лекарском прегледу лица лишеног слободе, а о овоме обавестити све припаднике Службе за обезбеђење. Уколико лекар захтева присуство немедицинског особља прегледу и/или другим медицинским радњама, неопходно је да чињеница о таквом захтеву, као и подаци о присутном немедицинском особљу буду забележени у медицинској документацији за конкретно лице лишено слободе.

НАЛАЗИ из 2018. године

Поступљено је по препоруци.

Обиласком Завода уочено је да су на вратима ординација истакнуте писмене забране да немедицинско особље присуствује лекарским прегледима лица лишених слободе. Приликом разговора са лицима лишеним слободе ови наводи су потврђени, односно да немедицинско особље не присуствује прегледу и/или другим медицинским радњама, осим уколико то не захтева лекар.

32.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

Први преглед притворених/осуђених мора укључивати преглед свих телесних предела, односно преглед пацијента без одеће, а ради откривања евентуалних телесних повреда које могу бити у вези са насилним поступањем према лицу лишеном слободе. У вези са овим прегледом у медицинску документацију је потребно унети одговарајуће констатације – да је извршен целокупни телесни преглед којим нису установљене телесне повреде, односно, када се овакве повреде установе исте морају бити описане.

НАЛАЗИ из 2018. године

Поступљено је по препоруци.

Према наводима медицинске сестре, као и навода лица лишених слободе са којима су обављени разговори, наведена препорука се у целости спроводи.

⁷ Више о могућностима ангажовања додатног медицинског особља видети у поступању по препоруци бр. 26.

33.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

Неопходно је израдити план и приступити редовним (периодичним) прегледима лица лишених слободе у интервалу не дужем од три месеца. Ови прегледи морају минимално садржати елементе првог лекарског прегледа, а по потреби, у складу са здравственим стањем осуђеног лица, предузеће се и друге потребне мере. У вези са налазима установљеним при редовном (периодичном) прегледу у писаној форми ће се известити управник завода најмање једном годишње, а по потреби, уколико је дошло до побољшања или погоршања здравственог стања осуђеног, чешиће, односно кад год се оваква промена коснтатује.

НАЛАЗИ из 2018. године

Потребно је даље праћење, с обзиром да је Завод тек примио у радни однос лекара.

34.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

Неопходно је да Завод, с обзиром на то да нема стоматолошку амбуланту, уговори са одговарајућом здравственом организацијом пружање стоматолошких услуга за лица лишена слободе и то тако што ће бити утврђен стални недељни број пацијената који ће бити примљени, а овај број ће бити распоређен у релативно правилним временским размацима (на други или трећи дан); од уговореног сталног недељног броја изузеће се лица лишена слободе која се упућују ван Завода ради пружања хитних стоматолошких услуга (нпр. зубобоља, зубни апсцес и др.), а овим лицима је потребно обезбедити хитно пружање стоматолошких услуга у складу са радним временом здравствене организације која пружа стоматолошке услуге, као и проценом лекара у Заводу.

НАЛАЗИ из 2018. године**Поступљено је по препоруци.**

Према наводима медицинске сестре, медицински техничари позивају Дом здравља како би заказали стоматолошке прегледе и интервенције, као и прегледе и интервенције у оквиру приватних ординација по захтеву лица.

35.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

Лекар у заводу ће се одмах, а најдаље у року од седам дана, установити и почети да води посебну евиденцију о повредама осуђених. У овој евиденцији ће лекар приликом регистровања повреда забележити податак од прегледаног лица о начину настанка повреда, као и свој (лекарски) закључак о начину настанка повреда.

НАЛАЗИ из 2018. године**Поступљено је по препоруци.**

Води се посебна евиденција о повредама осуђених, као и књига заразних болести, метадонских корисника, повредама на раду, АТ заштите, као и евиденција тестирања на психоактивне супстанце.

36.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

КПЗ у Шапцу ће у периоду не дужем од шест месеци обезбедити да се у затвореном делу Завода, у којем су смештена лица у притвору и осуђена лица, а која највећи део времена током дана проводе у соби, установе посебне просторије – собе за смештај у којима ће бити забрањено пушење. Ове собе ће бити означене у складу са одредбама Закона о заштити становништва од изложености дуванском диму, те ће бити предузете и друге радње предвиђене овим законом. У собе за смештај у којима је забрањено пушење смештаће се притворена, односно осуђена лица која захтевају да буду смештена у просторију у којој неће бити изложена дуванском диму.

НАЛАЗИ из 2018. године**Делимично је поступљено по препоруци.**

Завод у складу са могућностим спроводи препоруку. Тим НПМ је током обиласка притворског дела насумично обишао и просторију у којој су се налазили непушачи.

37.

ПРЕПОРУКА из 2014. године

Лекар ће подносити управнику налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени.

НАЛАЗИ из 2018. године

Потребно даље праћење, с обзиром да је Завод тек примио у радни однос лекара.

7. НАЛАЗИ И ПРЕПОРУКЕ ЗА ДАЉЕ УНАПРЕЂЕЊЕ

Од последње посете тима НПМ, Завод је обавио доста реновирања. Поред редовног хигијенског кречења, у великом броју просторија-спаваоница притвора и затвореног одељења постављени су ПВЦ прозори. У плану је да се настави са даљим мењањем прозора у преосталим просторијама-спаваоницама. Даље, у наведеном делу Завода, свака просторија-спаваоница опремљена је купатилом, тако да је топла вода и лицима лишеним слободе у овом делу Завода омогућена свакодневно.

Приликом обиласка Завода, тиму НПМ је предочено да је у плану да се у свакој просторији-спаваоници полуотвореног одељења обезбеди фрижидер. Спроведене су утичнице у свим спаваоницама, а у једној је фрижидер већ у функцији. Такође, телевизор се сада налази у свакој спаваоници и оформљена је велика надстрешница испред трпезарије, тако да су лица лишена слободе заклоњена од падавина приликом чекања у реду за поделу оброка или боравка на свежем ваздуху.

Завод је обезбедио простор за физичку активност у затвореном простору (теретану), који се налази у делу Завода у који се смештају лица лишена слободе из полуотвореног третмана, као и прекршајно кажњена лица. Теретана је опремљена справама и реквизитима за вежбање. Лица лишена слободе навела су да теретану користе свакодневно у послеподневним часовима, односно током слободног времена по завршетку дневних обавеза у Заводу.

Тим НПМ посебно истиче то што је Завод определио посебан део за смештај лица задржаних по основу Законика о кривичном поступку⁸, који је у потпуности одвојен оградом од остатка Завода. Задржана лица се у овај објекат уводе кроз засебну бочну капију. Прилаз, као и простор испред објекта, покривени су видео надзором. У објекту се налазе две спаваонице са по 4 лежаја, мокри чвор, као и мало предворје које је опремљено столовима и столицама које користе дежурни полицијски службеници током надзора над задржаним лицима. Стање објекта и хигијена просторија су задовољавајући.

⁸ "Сл. гласник РС", бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14.

Такође, тастери за позивање службеника су постављени у све спаваонице затвореног одељења и одељења притвора и у просторији за извршење самице и усамљења. Међутим, током обиласка спаваоница тим НПМ је приметио да неколико тастера не ради, јер су по завршетку разговора са лицима лишеним слободе помоћу њих безуспешно покушавали да позову службенике. Лица која бораве у овим спаваоницама су наводила да нису сигурни да тастери раде и да службенике позивају лупањем на врата, као и да они убрзо дођу. Даље, у спаваоницама полуотвореног и отвореног одељења такође нема тастери за позивање службеника.

7.1.

ПРЕПОРУКА

КПЗ Шабац ће проверити исправност тастера за позивање припадника Службе за обезбеђење у затвореном одељењу и одељењу притвора и отклонити евентуалне кварове.

КПЗ Шабац ће инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног припадника службе обезбеђења, са звучним и светлосним сигнаlima и у полуотвореном и отвореном одељењу.

Иако на дан посете у Заводу није био попуњен капацитет, током обиласка просторија – спаваоница дела Завода у коме су смештени притвореници, тим НПМ је установио да су просторије пренасељене, односно да на свако лице не долази предвиђених најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора.

7.2.

ПРЕПОРУКА

КПЗ Шабац ће омогућити притвореним лицима предвиђених најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора.

КПЗ Шабац ће број лежајева у спаваоницама прилагодити наведеним стандардима.

РАЗЛОЗИ

Минимални стандарди ЦПТ за лични животни простор у затворским установама су:

- *6м² за просторију за смештај једног лица, не рачунајући санитарни чвор;*
- *4м² за просторију за смештај више лица, не рачунајући потпуно одвојени санитарни чвор;*
- *најмање 2м између зидова ћелије;*
- *најмање 2,5м између пода и плафона ћелије.⁹*

*Просторије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте, суве, проветрене, загрејане и довољно осветљене, како природним, тако и вештачким светлом које омогућава читање и рад без сметњи за вид. Спаваоница мора бити толико пространа да **на сваког осуђеног дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора.**¹⁰*

*Делегације ЦПТ-а пречесто наилазе на ситуације у којима један или више основних стандарда нису испуњени, посебно када су у питању затвореници који су упућени у самицу као резултат дисциплинске мере. На пример, ћелије које су предвиђене за овакву врсту самице често се налазе у подрумским просторијама без довољно природног светла и проветравања, а у ове просторије лако продире влага. **Те ћелије су углавном мале, величине понекад од 3 до 4 квадратна метра. У вези с тим, ЦПТ посебно истиче да ниједну ћелију мању од 6***

⁹ Стандарди Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (ЦПТ) о животном простору по затворенику у затворским установама, ЦПТ/инф (2015) 44.

¹⁰ Закон о извршењу кривичних санкција ("Сл. гласник РС", бр. 55/14), чл.79. ст. 1.

квadratних метара не би требало користити за смештај затвореника. Простор за вежбање који користе затвореници у већини случајева такође је недовољан.¹¹

Када је у питању број заполених у Заводу, тим НПМ је добио информацију да је Одлуком о максималном броју запослених за 2017. годину¹² КПЗ Шабац добио могућност запошљавања на неодређено још 8 извршилаца и сви су запослени у Служби за обезбеђење. Конкурс за попуњавање слободних радних места је спроведен на нивоу целе Србије, па је примљено неколико службеника који живе у удаљенијим местима (на пример у Нишу и Прокупљу). Оно што је тиму НПМ указано као проблем је то што су од 8 новопримљених 2 службеника већ напустила Службу за обезбеђење овог Завода премештајем у завод ближи месту њиховог пребивалишта, а 2 службеника су у најави да ће то урадити.

Такође, Завод нема управника, већ начелник Службе за обезбеђење по овлашћењу министра правде обавља и послове управника. То му не омогућује да у пуном капацитету обављања послове управника. С тога НПМ сматра да би надлежно министарство требало да реши ово питање у што краћем року.

7.3.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Шабац није распоређен управник, па начелник Службе за обезбеђење обавља и послове управника.

РАЗЛОЗИ

Директор затвора дужан је да своје целокупно радно време посвети службеним дужностима и не сме бити постављен са непуним радним временом. Његово или њено боравање ће бити у просторијама затвора или у његовој непосредној близини.¹³

Сваки затвор има управника који је адекватно квалификован за то радно место имајући у виду његов карактер, способност за руковођење, одговарајућу стручност и искуство. Управници су стално запослени и све своје време посвећују службеним дужностима. Затворска управа обезбеђује да сваки затвор увек буде под руководством управника, заменика управника или другог овлашћеног лица.¹⁴

Заводом руководи управник завода.

Управника завода, на предлог директора Управе, распоређује министар надлежан за послове правосуђа.

Управник завода заступа завод и одговоран је за законит и правилан рад у заводу.¹⁵

ПРЕПОРУКА

Директор Управе за извршење кривичних санкција ће без одлагања министру правде дати предлог да се распореди управник у КПЗ Шабац.

¹¹ Стандарди ЦПТ: Боравак затвореника у самици, Извод из XXI. Општег извештаја, ЦПТ/Инф (2011) 28 објављен 2011. године, пар. 59.

¹² Одлуком о максималном броју запослених на неодређено време у систему државних органа, систему јавних служби, систему Аутономне покрајине Војводине и систему локалне самоуправе за 2017. годину ("Сл. гласник РС", бр. 61/17, 82/17, 92/17, 111/17 и 14/18) је одређено да је максималан број запослених на неодређено у КПЗ Шабац 61, док је тај број у Одлуци за 2015. годину ("Сл. гласник РС", бр. 101/15, 114/15, 10/16, 22/16, 45/16 и 43/17) био 53.

¹³ Стандардна минимална правила Уједињених нација за поступање са затвореницима, усвојена Резолуцијом Генералне Скупштине 17. децембра 2015. год. (Нелсон Мандела правила), прав. 79.2.

¹⁴ Препорука Рец (2006)2 Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима (Европска затворска правила), прав. 84.1, 84.2. и 84.3.

¹⁵ Закон о извршењу кривичних санкција ("Сл. гласник РС", бр. 55/14), чл. 28. ст. 1. – 3.

У Служби за третман систематизована су 4 радна места. У тренутку посете Заводу, број запослених у овој служби био је 3, јер је начелник Службе за третман од јула 2016. године у пензији, а упражњено место није попуњено. Послове вршиоца дужности начелника третмана обавља службеник третмана, који поред свог делокруга рада са осуђенима обавља и послове извршења ванзаводских санкција и мера у Повереничкој канцеларији у Шапцу.

7.4.

<p>УТВРЂЕНО</p> <p>У Заводу радно место начелника Службе за третман упражњено је од 2016. године.</p>
<p>РАЗЛОЗИ</p> <p><i>Радно место се може попуњити, ако је предвиђено прописом о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Управи и ако се његово попуњавање уклапа у финансијски план.¹⁶</i></p> <p><i>Стручно затворско особље се прима у стални радни однос и има статус јавних службеника са сталним запослењем које зависи искључиво од њиховог доброг понашања, ефикасности, доброг физичког и психичког здравља и одговарајуће стручне спреме.¹⁷</i></p> <p><i>Стручњаци као што су психолози, социјални радници, наставници и инструктори за стручно оспособљавање, физичко васпитање и спорт, биће заступљени у особљу што је више могуће.¹⁸</i></p> <p><i>Комитет одавно сматра да мора постојати довољан број запослених како би се правилно надгледале активности затвореника, те како би подржавали једни друге у обављању дужности. Све укупно, мали број запослених и/или присуства запослених, што умањује могућност директног контакта са затвореницима, не само да ће извесно отежати развој позитивних односа, већ ће проузроковати несигурно и опасно окружење и за запослене и за затворенике.¹⁹</i></p> <p><i>Неопходно је запослити већи број службеника третмана, што је главни предуслов да се стручни рад подигне на виши ниво.²⁰</i></p>
<p>ПРЕПОРУКА</p> <p>Управа за извршење кривичних санкција предузеће потребне мере како би се у КПЗ Шабац попунило упражњено радно место начелника Службе за третман .</p>

У тренутку НПМ посете Заводу у току није било обука за рад осуђених. Према наводима службеника третмана, последња обука за помоћника куvara завршена је пре два месеца коју је прошло 10 осуђених из А и Б групе. На годишњом нивоу обично се спроведе једна обука за осуђена лица. Обуку за помоћника куvara организује и спроводи Економско – трговинска школа из Шапца на основу уговора о сарадњи који Завод има са школом. У наредном периоду, уколико буде осуђених заинтересованих за обуку из области машинства у плану је организација и спровођење ове врсте обуке. Обуку би

¹⁶ Закон о извршењу кривичних санкција ("Сл. гласник РС", бр. 55/2014), чл.253.ст.3.

¹⁷ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са затворским правилима, чл. 78.

¹⁸ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са затворским правилима чл. 89.1.

¹⁹ Извештај за Владу Р. Србије о посети Европског комитета, т. 145. ст. 3.

²⁰ Акциони план за спровођење Стратегије за смањење преоптерећености смештајних капацитета у заводима за извршење кривичних санкција у Републици Србији до 2020. године, ефикасније спровођење програма поступања у циљу напредовања у третману осуђених тач. 2.

спроводила Техничка школа из Шапца. Основно и средње образовање у Заводу се не организује, јер су у питању кратке казне.

Осуђенима разврстаним у групу В није омогућено учешће у обукама. Службеници третмана су навели да се осуђени из групе В не укључују у обуку из безбедносних разлога, али и потешкоћа са просторним капацитетима унутар затвореног дела Завода. Наиме, обуке се обично организују у отвореном делу Завода, а лица разврстана у групу В захтевају појачан надзор припадника обезбеђења с обзиром на висок степен безбедносног ризика, а како припадника службе за обезбеђења нема у довољном броју, онда нема ни могућности за укључивање осуђених из групе В у обуке. Такође, обука за помоћника куvara спроводи се у кухињи Завода, а како се иста налази у делу Завода где су и просторије запослених, осуђени са високом степеном ризика немају приступ кухињи.

Увидом у поједине досијее осуђених разврстаних у групу В утврђено је да су процењене области високог степена ризика између осталих и „образовање“ и да сходно томе треба предузети активности које ће водити смањењу утврђеног степена ризика у овом делу.

Међутим, у мишљењу службеника третмана нису наведени поступци и активности у циљу смањења ризика за ову област из разлога непостојања услова за њихово спровођење. Укључивање осуђених у образовање без обзира на групу у коју су разврстани посебно је значајно, ако се има у виду да поједини пре доласка у Завод нису имали развијене радне навике, нису укључивани или немају завршено образовање, да су дуже време били незапослени, као и да је између осталих фактора, недостатак образовања утицао на испољавање поремећаја у понашању који су водили у криминалне активности.

Обезбеђивањем потребних услова и пружањем прилика за савладавање и усвајање неких од нових практичних вештина у Заводу повећава се могућност ширег избора за запослење након изласка из Завода и уједно смањује ризик за криминолошки и пенилошки поврат. Укључивањем осуђених у обуке може да се утиче на смањење утврђеног степена ризика за наведену област, што даље може да доведе и до преласка у групу са вишим степеном проширених права и погодности. Такође, окупира се и слободно време осуђених, посебно оних у затвореном одељењу код којих је иначе мања заступљеност сврсисходних активности, утиче се на развијање позитивне свести према раду, постиже дисциплина и сарадња осуђених што представља један од циљева успешног третмана.

7.5.

УТВРЂЕНО

У Заводу осуђени из „В“ групе не укључују се у обуке.

РАЗЛОЗИ

Сваки затвор треба да настоји да свим затвореницима омогући приступ образовним програмима који су што је могуће свеобухватнији и који задовољавају њихове индивидуалне потребе, истовремено водећи рачуна о њиховим тежњама.

Приоритет имају затвореници који су неписмени или они који немају основно или вокационо образовање.²¹

Систематски програм образовања, укључујући оспособљавање за стицање вештина у циљу унапређења свеукупног нивоа образовања и припремања за вођење одговорног живота без криминала, кључни је део режима за затворенике. Сви затвореници охрабриваће се да

²¹ Европска затворска правила, прав. 28.1. и 28.2.

учествују у образовним програмима и програмима обуке. Образовни програми за затворенике одређује се према дужини њиховог боравка у затвору.²²

Задовољавајући програм активности (рада, образовања, спорта, итд.) од кључне је важности за добробит затвореника.²³

Са становишта ЦПТ-а, недостатак активности може имати озбиљне последице по здравље и добробит лица лишених слободе. Рад и образовање су важни елементи у припреми затвореника за живот изван затвора. Поред тога, програми и активности играју важну улогу у обезбеђивању сигурности затвореника и особља и стога су кључни елементи у спречавању злостављања. Ако затвореници остају дуже време у присилној пасивности и у лошим условима, повећава се тензије у затворском установи и спречавају напори за успостављањем безбедности кроз позитивне односе и активности. ЦПТ препоручује да власти учине заједничке напоре да обезбеде програме и активности, укључујући рад и образовање, за све затворенике.²⁴

ПРЕПОРУКА

КПЗ Шабац ће омогућити укључивање у обуке и курсеве и осуђених разврстаних у „В“ групу, сходно њиховим појединачним интересовањима и афинитетима.

Сходно „Категоризацији радних места са списком радних места за осуђене“²⁵ у Заводу се послови деле на теже физичке послове или најсложеније, послове средње сложености и једноставне послове. Број радних места за упошљавање осуђених сходно наведеној Категоризацији и тежини посла није дефинисан, већ су само наведени називи радних места везани за одређену категоризацију. Укупан број радно ангажованих осуђених на дан посете тима НПМ био је 49, од тога 25 осуђених ангажованих ван Завода и 24 осуђених ангажованих у Заводу.

Од 25 осуђених упуслених ван Завода, 12 су ангажовани на обрезивању и окопавању воћа, 4 на зидарским и пословима изградње, 3 лица на грађевинским и молерским пословима, 1 осуђени на одржавању круга у пољопривредној школи, 3 на одржавању зелених површина и 2 лица на уређењу црквеног имања.

У Заводу, осуђени су ангажовани на браварским пословима - 1 лице, на месту ложача - 1 лице, на месту помоћника куvara - 5 лица, у кантини - 2 лица, у бифеу - 3 лица, у вешерници - 1 лице, возач Завода - 1 лице, радник на одржавању круга - 1 лице, одржавање просторија Завода - 1 лице и на пољопривредним и сточарским пословима ангажовано је 8 осуђених.

Према наводима службеника третмана, осуђени разврстани у групу В се не упошљавају из безбедносних разлога и недостатка просторних могућности Затвореног одељења. Како је овим осуђенима понуђен мали број сврсисходних активности (спорадичне спортске активности²⁶ и индивидуални разговори), а имајући у виду да су у групи В углавном осуђени премештени из КПЗ Сремске Митровице, где су били радно ангажовани или им је на други начин било испуњено слободно време, недостатак сврсисходних активности укључујући и радно ангажовање може да појача њихово незадовољство, које у садејству са ригидним затворским правилима и облицима

²² Европска затворска правила, прав. 106.1. - 106.3.

²³ Стандарди СРТ о издржавању затворске казне, пар. 47.

²⁴ Извештај Поткомитета за спречавање мучења и другог окрутног, нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (Извештај Поткомитета УН) о посети Малдивима, CAT/OP/MDV/1 од 26. фебруара 2009. год, пар. 223.

²⁵ Број 112-01-408/2017-01 од 08.јуна 2017. године

²⁶ Види препоруку под редним бројем

депривације које затвор носи са собом може да утиче на појаву проблематичног и насилничког понашања.

7.6.

УТВРЂЕНО

Осуђени разврстани у групу „В“ се не упошљавају.

РАЗЛОЗИ

Сврха казне затвора или сличних мера лишења слобода су, пре свега, заштита друштва од криминала и смањење рецидивизма. Те сврхе се могу постићи само уколико се период затвора, колико је то могуће, користи како би се осигурала реинтеграција тих лица у друштво како би на слободи придржавали закона и водили самостални живот.

Затворске управе и други надлежни органи треба да понуде образовање, стручно оспособљавање и рад, као и друге облике помоћи који су одговарајући и доступни, укључујући и оне које доводе до промена на моралном, духовном, социјалном, здравственом и спортском нивоу. Такве програме, активности и услуге треба учинити доступним у складу са индивидуалним потребама третмана затвореника.

Затвореници треба да имају прилику да раде и да активно учествују у њиховој рехабилитацији, што је одређено у складу са физичким и менталним способностима од стране лекара или других квалификованих здравствених радника. Довољно корисног рада биће обезбеђено да би затвореници били активно запослени током радног дана.

У границама одговарајуће стручне спреме и захтева институционалне администрације и дисциплине, затвореници ће моћи да изаберу врсту посла коју желе да обављају.

Колико год је могуће, рад у затвору треба да одржава или повећа способност затвореника да зарађује за живот након пуштања на слободу.

Рад који обухвата стручно оспособљавање обезбеђује се за затворенике који могу од тога да имају користи и нарочито за млађе затворенике.

Са становишта ЦПТ-а, недостатак активности може имати озбиљне последице по здравље и добробит лица лишених слободe. Рад и образовање су важни елементи у припреми затвореника за живот изван затвора. Поред тога, програми и активности играју важну улогу у обезбеђивању сигурности затвореника и особља и стога су кључни елементи у спречавању злостављања. Ако затвореници остају дуже време у присилној пасивности и у лошим условима, повећавају се тензије у затворском установи и спречавају напори за успостављањем безбедности кроз позитивне односе и активности. ЦПТ препоручује да власти учине заједничке напоре да обезбеде програме и активности, укључујући рад и образовање, за све затворенике.

Комитет препоручује да органи Републике Србије уложе веће напоре у обезбеђење више могућности за рад (по могућству неке струковне вредности) за све осуђене затворенике.

Сврха рада је да осуђени стекне, одржи и повећа своје радне способности, радне навике и стручно знање, како би му се омогућили услови за успешну реинтеграцију.

Притвореник се може обавезати да обавља радове нужне за одржавање чистоће у просторији у којој борави. Ако притвореник то захтева, судија за претходни поступак, односно председник већа, уз сагласност управника завода, може дозволити да он ради у кругу завода на пословима који одговарају његовим психичким и физичким својствима, под условом да то није штетно за вођење поступка. За тај рад притворенику припада накнада коју одређује управник завода.

По одобрењу органа који води поступак, а уз сагласност управника завода, притвореник се на свој захтев може упослити да ради на пословима у кругу завода који одговарају његовим психичким и физичким својствима, под условом да то није штетно за вођење поступка.

ЦПТ позива затворска власт заинтересованих земаља да усвоје и имплементирају свеобухватни режим активности изван ћелије. Циљ је да се притвореницима (као и затвореницима) осигура да могу да проведу разумни део дана (тј. осам сати или више) изван њихових ћелија, ангажовани у сврсисходним активностима различите природе (рад, образовања, спорт, рекреација). Што је дужи период притвора, режим активности би требало бити разноврснији. Свим затвореницима, без изузетка, мора бити понуђено најмање један сат вежбања на отвореном, у одговарајућим објектима.

ПРЕПОРУКА

КПЗ Шабац створиће подједнаке услове за радно ангажовање осуђених разврстаних у „В“ групу, у складу са њиховим појединачним интересовањима и процењеним степеном ризика.

Увидом у један од досијеа осуђеног из групе В уочено је да сагласно постављеном индивидуалном циљу „очување радне способности“ постоји листа праћења активности за овај циљ, али да степен извршења циља не може да се прати, јер лице коме је одређен овај циљ није радно ангажовано. Према наводима службеника третмана, лица која су разврстана у групу В се не упошљавају. Увидом у једно од „мишљења службеника третмана“ осуђених разврстаних у групу В, утврђено је да је осуђеном постављен индивидуални циљ „очување радне способности“, али да нису наведени поступци и активности који ће водити испуњењу циља, већ је наведено „послови сходно здравственом стању осуђеног“, иако је процена лекара о здравственом стању да је осуђени способан за рад.

7.7.

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Шабац осуђенима се неће постављати индивидуални циљеви уколико у Заводу не постоје могућности за њихову реализацију.

Службеник третмана једном недељно (петком) ради у Повереничкој канцеларији у Шапцу, а по потреби и другим радним данима, након завршетка радног времена у Заводу. Такође, по потреби, још једна службеница третмана се укључује у послове извршења ванзаводских санкција и мера. Повереничка канцеларија почела је са радом 2014. године, а од ванзаводских санкција и мера спроводи се праћење извршења казне затвора у просторијама у којима осуђени станује – кућни затвор са и без електронског надзора, кућни притвор и праћење извршења казне рада у јавном интересу. Такође, у наредном периоду (од септембра текуће године) у плану је да се отпочне и са саветовањем и пружањем подршке и помоћи лицу после извршене казне затвора у циљу превенције чињења нових кривичних дела. Пилот пројекат о пружању подршке и помоћи лицима након истека казне почео је у Ваљеву у сарадњи Повереничке канцеларије и Казнено-поправног завода у Ваљеву, а с обзиром да су резултати пројекта добри у плану је да се са применом ове мере отпочне и у другим повереничким канцеларијама. У јануару текуће године Одбор за људска права Ваљево организовао је семинар о важности повезаности и сарадње правосудних органа, министарства унутрашњих полова и повереничких канцеларија приликом спровођења ванзаводских санкција и мера.

Службеник третмана је навео да је код спровођења ванзаводских санкција и мера сарадња са судовима и јавним сектором добра. Потешкоће постоје услед недостатка потребних апарата (наногица) за праћење кућног затвора са електронским надзором. Као пример тога, јесте чињеница да око 50 лица чека на извршење ове мере. За меру кућни притвор са електронским надзором, с обзиром да је она ургентна, мора да се обезбеди наногица. Лица којима је изречена мера кућног затвора без електронског

надзора обилазе се два пута недељно, а та лица такође имају и обавезу да се сваког петка јаве поверенику. Уколико се не јаве, повереник одлази у надзор и уколико се лице не затекне у стану пише се ванредни извештај и обавештава се суд. Повереничка канцеларија у великој мери се ослања на ресурсе Завода, како у логистичком, тако и у кадровском смислу (возила, радници).

Увидом у неколико дисциплинских предмета, утврђено је да су осуђени о праву на стручну правну помоћ поучавани у позиву и да је у записницима о расправама констатовано да су осуђени поучавани о праву на стручну правну помоћ.

Осуђени против којег је недавно вођен дисциплински поступак је тиму НПМ навео да је био упознат о праву на стручну правну помоћ, али да није желео да то право користи.

НПМ сматра да би пружање правне помоћи осуђенима у дисциплинском поступку било унапређено ако би они били обавештавани о запосленом који ће им пружити правну помоћ. Овакво поступање је предвиђено и у чл. 39. ст. 2. Правилника о дисциплинском поступку према осуђеним лицима:²⁷ *Ако осуђени у дисциплинском поступку нема свог пуномоћника, завод му доставља списак дипломираних правника из завода.*

7.8.

ПРЕПОРУКА

КПЗ Шабац ће у обавештењима о праву на правну помоћ осуђеним лицима у дисциплинском поступку наводити дипломиране правнике из Завода који су дужни да им ту помоћ пруже.

Обиласком Завода, тим НПМ је установио да простор за боравак на свежем ваздуху осуђених из затвореног одељења и притвореника и даље није опремљен справама за вежбање. Службеници наводе да би такви реквизити угрожавали безбедност установе, јер би могли да се користе за физичке нападе, на службена лица или лица лишена слободе. Тим НПМ је предложио да се размотри постављање статичних справа за вежбање, као што су справа за згибове, пропадања, трбушне мишиће и слично. Лица тренутно могу да се рекреирају стоним тенисом и кошарком.

7.9.

ПРЕПОРУКА

КПЗ Шабац ће осуђеним лицима у затвореном одељењу и притвореницима омогућити коришћење справа за вежбање које су заштићене од атмосферских падавина.

РАЗЛОЗИ

Осуђени, коме године и телесне способности то дозвољавају, има право у слободно време на организовану физичку активност, укључујући и право да заједно са другим осуђеницима користи спортске терене, уређаје и опрему.²⁸

Завод, у складу са својим могућностима, обезбеђује простор и опрему за коришћење слободног времена осуђених. Активности се организују током целог дана, према програму који је донела служба за третман.²⁹

²⁷ "Сл. гласник РС", 79/14.

²⁸ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 80. ст. 2.

²⁹ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 42.

Сваки затвореник треба да има могућност да сваког дана вежба најмање један сат на свежем ваздуху, уколико то дозвољавају временске прилике. Када је време неповољно, затвореницима се обезбеђују други услови за вежбање. Одговарајуће активности чији је циљ развијање физичке спремности и могућност за одговарајућу физичку активност и рекреацију представљају саставни део затворског режима. Затворска управа дужна је да омогући такве активности обезбеђујући одговарајућа средства и опрему. Затворска управа дужна је да обезбеди специјалне активности за оне затворенике којима је то потребно. Могућности за рекреацију, укључујући спорт, игре, културне активности, хобије и друге активности у слободно време, морају бити обезбеђене, а колико год је могуће, затвореницима се мора дозволити да их организују. Затвореницима се дозвољава да се друже за време физичких активности и у циљу учешћа у рекреативним активностима.³⁰

Сви затвореници без изузетка (укључујући оне који су кажњени конфинацијом у ћелији) морају имати могућност да свакодневно вежбају на отвореном. Такође се сматра да објекти за вежбе на отвореном морају бити релативно пространи и, кад год је то могуће, да нуде склоности од неповољних временских прилика.³¹

Постојање задовољавајућег програма активности такође је веома важно, чак важније у строго затвореним одељењима него обичним. То може у многоме да допринесе да се неутралишу штетне последице на личност затвореника услед живота у затвореном одељењу. Активности би требало да буду што различитије (едукација, спорт, активности по вокацији итд.). Кад су у питању, нарочито, радне активности, јасно је да разлози безбедности могу да искључе многе облике рада који су уобичајни у нормалним одељењима. Ипак, то не значи да се затвореницима омогућују само нестимулативне активности.³²

Према наводима службеника, у Заводу је тренутно запослено двоје професионалних куvara, међутим у октобру текуће године, кувар који је запослен на неодређено време одлази у пензију, тако да у радном односу остаје само један кувар на одређено време.

7.10.

УТВРЂЕНО:

Уколико се не предузму правовремене активности у Заводу ће од октобра радити само један кувар, тако да ће у случају одсуства куvara, осуђена лица вршити припрему хране без професионалног надзора.

ПРЕПОРУКА

Управа за извршење кривичних санкција предузеће мере како би се у КПЗ Шабац правовремено ангажовао други професионални кувар.

Највећа промена од последње посете НПМ, која се тиче здравствене службе, је та да је Завод примио у радни однос лекара опште праксе. Иако здравствено особље које ради у затворима има исте професионалне и етичке обавезе према својим пацијентима као и особље које ради у здравственим установама у заједници, посебности затворског окружења захтевају и посебне обавезе које би затворски лекари требало да извршавају ради адекватног поступања према лицима током њиховог лишења слободе. Стога је потребно упутити новопримљеног лекара у специфичности рада у затворском окружењу.

³⁰ Европска затворска правила, прав. 27.1. – 27.7.

³¹ Стандарди СРТ о издржавању затворске казне, пар. 48.

³² Нови Стандарди СРТ у погледу издржавања казне затвора, пар. 32.

7.11.

ПРЕПОРУКА

КПЗ Шабац ће обучити новопримљеног лекара о обавезама лекара у заводу предвиђеним Законом о извршењу кривичних санкција и о поступању у случајевима примене мера принуде у складу са Истамбулским протоколом.³³

Управа за извршење кривичних санкција ће унапредити и интензивирати систем едукације лекара о обавезама лекара у заводу предвиђеним Законом о извршењу кривичних санкција и спроводиће континуиране обуке медицинског особља.

³³ Приручник за делотворну истрагу и документовање тортуре и другог свирепог, нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања.